

T. 49 2. 992

БІБЛІОТЕКА

художньої самодіяльності

М. КРОПИВНИЦЬКИЙ

ПО РЕВІЗІЇ

BIBLIOTEKA i CZYTEL尼亚

Komitetu Słowiańskiego w Polsce

Warszawa, Al. J. Stalina 24

Nr.....

„М И С Т Е Ц Т В О”

БІБЛІОТЕКА ХУДОЖНОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ

М. КРОПИВНИЦЬКИЙ

П О Р Е В І З І Ї

ЕТЮД В 1 ДІЇ

BIBLIOTEKA i CZYTEL尼亚
Komitetu Słowiańskiego w Polsce
Warszawa, Al. J. Stalina 24

Nr.....

„М И С Т Е Ц Т В О”

Київ — 1945

Л И Ц Е Д І Ї

Василь Миронович, старшина.
Севастьян Савватъевич Скубко, пи-
сар.

Риндичка, стара баба.
Гарасим, її свідок.
Приська, солдатка.
Сторож при розправі

Діється у розправі.

ВІБЛІОТЕКА
KOMITETU SŁOWIANSKIEGO
w Polsce

Sygn.

2569/1

1.492.992

1952 D 300/485

Середина великої хати. Стіл, покритий зеленим сукном, на столі каламар, щоти, велика книга і скільки бумаг. На вуглі столу лежить пакет, запечатаний двома печатами; далі, з другого боку, невеликий стіл, на ньому три книги, каламар і бумага; біля столу стул. На стіні календар, біля вхідних дверей шкафа з бумагами, лавка.

ЯВА І

Сторож (*сидить за столом і роздивляється на щотах*). Ну й як отой писар може викласти усяке діло на оцій видумці? Вже я скільки разів придивлявся, та ніяк нічого не второпаю. „Оце, каже, сімдесят копійок!“ „А оце руб десять, а оце дев'ять-десять п'ять“, — і наговоре, наговоре такого грошей, що й в тиждень, здається, не перелічив би. От же він: цок! цок! цок сюди! цок туди! і носа не вспієш висякати, як він вже й полічив! Що то воно, подумаєш, наука, до всякого діла добирає спо-

собу! Його, мабуть, вчено десь не близько: він каже, що він десь аж спід Чигирина, ну, а я так думаю, що він і за Чигирином бував. Та то ж голова така, що й хто його зна, де вже єсть розумніша; кого не спитай, увесь мир каже, що з такою головою можна і до станового доступить! Ну, а я так думаю, що він і перед справником не здригне. То ж як почне розказувать, де він тільки не бував і чого він не видав, так тільки рота роззявиш. Агличана він тобі бачив і в Києві був аж двічі, і за морем-окіяном, де живуть песиголовці, і туди його носило!.. Бував і в тих землях, де свині більш від нашого вола... Звісно, як чоловік бувалий розкаже тобі, то так увесь світ і побачиш перед очима як на долоні... Он як я, так далі Ялисавету не бував, так мені здавалось, що за Ялисаветом вже недалеко кінець світа. Ану, чи вищитаю, скільки мені зосталось до года? А скільки ж у году день? Чи буде з двісті, чи, мабуть, ні? Ну, оце нехай буде від водохреща до пущення. (*Кладе на щотах*). А оце від пущення до великодня, а оце до зелених свят, а оце до покрови... Так що ж? А все таки воно нічого не показує!

(Встав). Ні, мабуть, коли не піп, то не микайся і в ризи... Підмести ще хату, абощо. Та й нудна оця робота—сидіти у розправі цілісінький рік! (Мете хату). Чи загляне хтонебудь сьогодні в розправу? Ще удосвіта якийсь чоловік приніс бомагу від посередника, чи що. Ждав, ждав розписки та з тим і поїхав. „Іди, каже, пошукай писаря або сам розпишись“. Еге! Добре тобі казати: „розпишись“! От же, здається, і невелика штука повести пером по бомазі, одначе, хоч ти мені пальці повідрубуй, не напишу!.. Вже я скільки разів націлявся написати: украду оце шматок паперу, та й почну виводити пером по бомазі, здається, так, як і писар, і перо умочу в чорнило, і налагодюсь якраз так: чирк-чирк, а воно чорт батька зна що виходить!..

ЯВА II

Входить Старшина.

Старшина. Щоб через півгодини коні були перед порогом! Чуєш? Щоб мені по щучому велінню! Мені треба безпременно сьогодні їхати по ревізію в Чубаївку та Василівку...

Сторож. Та коні аж у степу, на паші.

Старшина. Ну, так що?

Сторож. Так це за ними бігти?

Старшина. А ти як думав? Що це тобі первина, чи як?

Сторож. Та воно...

Старшина. Знов начадив махоркою? Скільки разів казав тобі, щоб не смів курити отої погані в присульствії.

Сторож. Начадив?.. Я вже й забув, який той тютюн на масть... (Убік). Загранишного тобі буду купувать, велике жалування платиш...

Старшина. Що ти там бубониш? Сказано тобі, щоб по шучому велінню...

Сторож. Та воно... Ні, вже коли б швидш дослужити года, хай йому біс, щоб я зостався у цьому пеклі..

Старшина. Ну, а як звелю громаді присудити вік отут тобі служити?..

Сторож. Хібащо громада примусить... звісно, громада великий чоловік!

Старшина. Ну, то то ж бо й е! Я тобі ще вчора наказував, щоб коні уранці були перед порогом.

Сторож. Вчора? Та я вас вчора і в вічі не бачив: ви ще проти понеділка загадали мені... І коні стояли цілий понеділок і в вівторок до обіда...

Старшина. Мольчать! З ким це ти губу розпустив? Сказано тобі, щоб по щучому велінню.

Сторож. Та про мене, я й піду! Алеж я запевне знаю, що ви сьогодні не поїдете.

Старшина. Ну, ну, базікай! Свинота!

Сторож. А звесно.

Старшина. Ти хочеш, щоб я тебе по мармизі затопив?

Сторож. Хіба це первина? Бийте! На те ви началство.

Старшина (плює). Тьфу!

Сторож (убік). Ач який! (До Старшини). Ондечки бомага, якийсь чоловік привіз. Такий з себе огрядний, у синій чемерці, з бородою, у картузі і шарпом шия замотана.

Старшина. Збігай по писаря!

Сторож. Та його тепер і з собаками не знайдеш: він ще позавчора поїхав на хутори кумувати!

Старшина. Щоб він мені зараз тут вродився!

Сторож. А за кіньми хто ж побіжить?

Старшина. Ну, живо! Щоб одна нога мені тут була, а друга там! По щучому велінню! (Випиха Сторожа).

Сторож. От напасть! (Пішов).

Старшина (один, розпечатав пакета). Від кого ж би це? (Чита по складах). „Предписываю оному волостному правлению принять энергические меры...“ Які? Нергічеські мери? Що ж воно означа: нергічеські? Ану, далі! (Чита). „К самоскорейшему составлению систематического...“ Та й довге яке слово!.. „Указателя і категорических...“ Ні, мабуть, вже як писар прийде, то вдвох розберемо! Бо сам я ще до цього не доїхав! От як припишуть, що розскується пара лошадей, масті гнідої, на лобі біле п'ятно... або в уїзді появилась на рогатім скоті чума, прийнять мери... Так тут вже й без писаря я знаю, що ці документи треба покласти під сукно. (Походив трохи по хаті). Одначе сьогодні треба вже небезпременно поїхать по ревізію. Та куди ж це писар подівся? (Сплювує). Тьфу, як погано на похмілля!.. (Дивиться у вікно). Еге, вже сонечко височенько підбилося, а в мене ще й ріски в роті не було... Хіба послать за восьмушкою... Удосвіта прокинувся, та так щось коло серця запекло, аж перелякався! Повернувся на другий бік, неначе трохи відпустило; а тепер знов

аж пашить усередині! Погано, погано!
Не годиться щодня пити! Вчора пив,
позавчора пив... Стривай! Який же це
у нас сьогодні день? (*Дивиться на
стіну, де висить календар*). Що воно
такое? „Перво октябра“. Та це ж було,
либонь на тім тижневі? Ото вже не
люблю безпорядків. Казав же скільки
разів писареві, щоб щоранку вистановляв
число, щоб часом не погубити нам днів;
ось же й календар нарочито купив.
А тут стоїть перво октябра! А перво
октябра це ж було на покрову, а на
покрову я був у ярмарку. От тобі і за-
губили день! Стривай, як же це воно?
На тім тижневі у п'ятницю приїздив
становий? Так, становий. У неділю була
сходка... Увечері приїхали до мене куми
мої: матушка і псаломщик? Так! У по-
неділок гуляли цілий день; а ввечері
приїхав і піп. Ну, а далі що ж було?
Було ще чимало гостей... Старшина з
Кандалупової, письменоводитель з жін-
кою... Гарна у його жінка, моргуха
тільки велика!... Вона таки разів з п'ять
мені підморгувала... Та як їй, сердешній,
і не моргати! Її ж чоловік таки настояща
смерть, а вона свіжа, повна та дебела...
Чудово вона співа оцю пісню, що каже:

Ой кужелю, мій кужелю,
Робити я не здужаю!
До кужеля рука дрижить,
А чарочку добре держить!..

Попада наша штукарка! Запровадила моду, щоб кожний раз, як один другого почастиє, то щоб зараз і поцілувалися!.. І пішло частування... Матушка з псаломщиком цілються, а я з письномоводительшею! Там такі гарячі губи, що аж пашить!.. Одначе їй все ж таки далеко до Пріськи, до московки. Ото молодиця!.. На виду як на кір горить; а як іде вулицею, то аж земля під нею двигтять... Ех, матері його ковінька! Шкода, що я жонатий! А то, стало бить, як начальник, зараз би по щучому велінню... А ото, на тім тижневі у середу, уночі, трохи-трохи було не вскочив, як кажуть, у нікуди! Тільки що підійшов до Прісьчиної хати, аж стара Риндичка із своєї хати рип дверима! „А хто то, питає, добувається до московки?“ А я зігнувся, та попід загатою, та навтьоки! Вона як зацькує собаками!.. а клятий рябий пес трохи литок не полатав начальникові. Треба буде претикола зробити, щоб вона отого собаку на цепурі держала.

ЯВА ІІІ

Входять Риндичка і Гарасим.

Риндичка (*уклонилась*). Помагайбі!
З п'ятінкою бувайте здорові!

Старшина (*з жахом*). Хіба ж у нас
сьогодні п'ятниця?

Риндичка. Аякже? Звісно, що п'я-
тінка, та ще й друга після покрови!

Гарасим (*п'яний*). Так тошно!

Старшина. Чи не помиляєтеся ви?

Риндичка. Отак пак! Щоб я та
помилилася!

Старшина. Як же це воно так ста-
лось, що сьогодні вже п'ятниця?

Гарасим. Я об том незвестен... Один
бог!

Риндичка. Таджеж пригадайте, на
здоров'ячко. В понеділок ваша сусіда,
ота шолудива кішка, Гапка підшипана,
та золила сорочки у жлукті. А я й при-
сікалась до неї! „Чи не сором, кажу,
тобі, молодице, не знати, що в середу
празник?..“

Старшина. Празник?

Гарасим. Так тошно!

Риндичка. Празник святого Хоми!
Та й кажу: „Чи не сором тобі? Коли ж
ти попереш сорочки, що сьогодні кла-

деш у бук?" А тут ви, бувайте здоровенькі, вийшли з хати та й почали на нас гримати, ще мене так погано налаяли... Еге, кажу, та й почали на нас гримати, щоб ми утишились. Стало бути, у вас була почесна бесіда, а ми своїм гвалтуванням перебаранчали вам гуляти.

Старшина. Нічого не пригадаю! Віриш, стара, що ми, начальники, так заклопотані...

Гарасим. А звісно, начальство... Як можна?

Риндичка. Та як же мені цього не знати? Ви ж один, а нас, миру, скільки? Тут треба дві голови на плечах мати. Аджеж і мій покійничок,—царство йому небесне, вічний покій його душеньці!—був за начальника, чи, попросту сказати, за свинопаса, коло громадських свиней, то так, було, заклопочеться, так заклопочеться.

Старшина. Він, либонь від горілки вмер?

Риндичка. Умер, голубчикок сивий! Через великі клопоти й пив!

Старшина. От через ті клопоти іноді і я п'ю! Легше якось на серцеві, як вип'єш.

Гарасим. Верно!

Риндичка. Аякже! Горілка, вона зараз таки тобі відтягне від серця! Так й бачиш, як той клопіт гарячою парою з рота виходить! Еге, то ото ж, кажу, було в понеділок; а у вівторок я бабувала у Зіньки Тухленкової, старого Молочая невістки, і принесла вам попелясту курочку й прохала на родини.

Старшина. Курочку? От же й цього не пам'ятаю.

Риндичка. Ще ваша жінка, Андріівна,—нехай будуть здоровенькі, вам на радість, а мирові на втіху!—взяли у мене ту курочку і почастували мене пивом, спасибі їм... повнісінький стакан випила!

Старшина. І був я на родинах?

Риндичка. Ба ні. Ви одмовились тим, що у вас бесіда була.

Старшина. Отак заклопочись, як ми, начальники, іноді заклопочуємось!..

Риндичка. А в середу, після обідні, до вас ще під'їхали гості. Батюшка і ще з якимись людьми...

Старшина. У середу, кажеш?

Риндичка. Егеж! А вчора посварилась я з Пріською московкою і приходить до вашої милості скаржитись.

Старшина. З ким? З Приською, кажеш?

Гарасим. З нею, так тошно!

Старшина. Та ти це насправжки чи, може, дуриш мене?

Риндичка. Насправжки! Та я їй цього не подарую.

Старшина. Помагай тобі, боже! Це діло нтересне! Нтересне діло!..

Риндичка. Ви ж самі вчора сказали мені, щоб я прийшла сьогодні, бо ви вчора, вибачайте в цім слові, були п'яненькі, на здоров'ячко вам.

Старшина. Клопоти! Що у мене того клопоту, стара! Так, стало бить, виходить, що сьогодні п'ятниця? Слава богу, що хоч знайшли день!

Риндичка. Та тут не то що день загубиш, а й їсти забудеш. У вас же того клопоту повна голова!

Старшина. Більше!

Гарасим. Через голову поллеться... Так тошно!

Старшина. О, поллеться! (До Гарасима). А ти ж по якому ділу?

Риндичка. Це ж мій свідок.

Гарасим. Так тошно, господин старшина!

Старшина. Ти, стало бить, чув, як вони сварились?

Гарасим. Так тошно, верно!.. Ну, що вони бились, так я об том не звестен!. По закону, значить, по правді... Хіба у нас земля безрозсудна?.. Істиная правда... Амінь, і весь обман на лицево.

Старшина. Піди ж, поклич сюди Пріську московку, то ми зараз і вчинимо суд!

Гарасим. Вчиніть суд праведной, як перед господом милосердним!.. Бо вони проклятуці баби!.. їм обом небезпременно треба задубить манатки та березовою кашею, щоб не клопотали... Бо вони анахтеми... так тошно, ваше благородіє!..

Старшина. Веди її сюди, перед мої очі, по щучому велінню!

Гарасим. Приведу! Недзя обіджать!.. Я її, анахтему... Кажу: „Вклонись старій, нікоторого діла... Постанови, кажу, чвертку, і бог тобі простить...“ (До Риндички). Казав: „постанови чвертку“? Правда? „Не сваріться, кажу, бо чистий калавур!“ (Пішов).

Старшина. Треба ж, мабуть, і писаря підождати.

Риндичка. Ой, батечку, розсудіть же ви мене самі...

Старшина. Та розсудить то можна! А леж, може, мені прийдеться довго здійсмати допроси з Пріськи? А тут треба мені їхати по ревізію... Якби можна це діло хоч до завтрього під сукно?

Риндичка. Ой, розсудіть же мене! Бо як не розсудите, то не витерплю, та я ж... *(Шепче йому на вухо)*. Ой, розсудіть же мене! А я, батечку, вам завжди у пригоді стану. Пам'ятаєте, як ще ви не були за начальника та позивались з Тихоном за кожуха? Мало я тоді гріха на душу взяла?

Старшина. Ну, те, що колись було, нічого згадувать. Нічого вже з тобою робить... Так кажи товком, за віщо там у вас взялося? З якого побиту горщика розбили?

Риндичка. Ой, батечку, та тут таке, що як доладу розказати, то й волосся на голові догори полізе! А джеж ви знаєте, що мій вгород та виходить якраз потилицею до її повітки.

Старшина. Потилицею? Так і запишемо в претикола.

Риндичка. Ще мій покійничок... царство йому небесне, вічний покій

цього душеньці і всім помершим душам вічна пам'ять! Ото, кажу, як ще мій покійничок живий був, то й викопав рів проти її повітки, щоб, стало бить, звернути стежку з її дворища понад ровом... Бо вона, було, як іде, чи проти череди, чи в поле, то так тобі і преться через мій вгород!

Старшина. Еге-ге! Постривай! Я бачу, що це діло дуже заплутане! Доказательства маєш?

Риндичка (*вийма пляшку з горілкою і бублик*). Осьдечки! Хіба ж я честі таки й вашого звичаю не знаю?

Старшина. От бачиш, може б я й не пив сьогодні, коли б не таке голівне діло...

Риндичка (*частує*). Милості прошю...

Старшина. Приходиться випити, щоб у голові... Пожалуйте, звольтесь самі!

Риндичка. Пошли ж, боже, помершим душенькам царство небесне, а живим на здоров'ячко! (*Випила і піднесе Старшині*).

Старшина. Благодарю покорно! (*Випив*). Тепер трохи неначе ясніш діло.

Риндичка. Аякже. Воно зараз у

голові розвидниться! Закусить же бубличком. (*Дає бублик*).

Старшина. Що воно, ніби щось задзвеніло у вусі?

Риндичка. Ото так похмілля парує, що аж дзвенить. Викушайте ще!

Старшина. Та пожалуй! Чарка в тебе невелика, то воно можна ще по одній.

Риндичка (*налива*). Я вам скажу, що по манісінькій краще пити. (*Каже*):

Ой чарочко ж моя,
Чепурушечко,
Ой потіш же мене,
Моя душечко!

Милості прошю!

Старшина (*випив*). Тепер неначе замовкло у вусі, як по щучому велінню! А собі ж?

Риндичка. Та я вже, не вам кажу-чи, з своїм свідком випила зо три. (*Налива*). Дай же, боже, щоб вороги мовчали, а сусід не знали! (*Старшина простяга руку до чарки, але Риндичка випила*). Ото ж, кажу, як викопав мій покійничок рів, так відтоді пішла про-меж нас щоденна сварка!

Старшина. Щоденна?

Риндичка. Егеж!

Старшина. Ну, так ми й запишемо.
Риндичка. Та як же не щоденна, коли я своїми очима бачила, як вона щоранку божого винесе та й висипає попіл у мій рів. Я їй докоряю та взираю, а вона мовчить, неначе не до неї річ.

Старшина. Мовчить.

Риндичка. Звісно, губи мовчать, а всередині що в неї?

Старшина. Ну, що всередині, хоч воно й цікаво, так це до діла не касательно.

Риндичка. І що ж би ви думали? Отакечки щодня висипаючи попіл, зарівняла мені рів зовсім. Ото ж і стала я думати: задля чого б їй отаке на капость мені коїти? Чи немає тут якої іншої причти? Сидю я на тім тижневі, либонь проти середи чи проти вівтірка... Ба так, проти вівтірка... Бо в понеділок я ходила по зілля у Дерійову балку... Та ще яка мені притичина трапилась?

Старшина. Що таке? Ти вже розкажуй все дочиста, щоб діло було як на долоні.

Риндичка. Тількищо перейшла я ліщину і простяглась навмання, через стерні, аж це спід моїх ніг заєць: плиг,

плиг, плиг!.. Щоб мені язик опух, коли
брешу!..

Старшина. Заець, кажеш? Чи це ж
до діла касательно?

Риндичка. А як же воно не куса-
тельно, коли то не заець був..

Старшина. Не заець? А що ж воно?

Риндичка. Та кажу ж вам, що схо-
пилось та плиг, плиг, плиг!

Старшина. Та це вже записано, що
плиг, плиг!..

Риндичка. Так ви думаете, що й
справді то заець був?

Старшина. А що ж таке?

Риндичка. Нечиста сила!

Старшина. Та ну?

Риндичка. Правда. Покотив та й
покотив через гору! А я зараз таки
тричі перехрестилась, а далі сплюнула
на лівий бік.

Старшина. І що ж, щез?

Риндичка. Як язиком злизало.

Старшина (*пише*). Як язиком зли-
зало...

Риндичка. Ой, стривайте ж, що ж
я наказала? (*Думає*). Еге, так, кажу,
ото набрала я там зілля, принесла до-
дому і почала його в'ялити на спризьбі,
а вже звісно, що як ідеш по зілля та

перестріне тебе заєць або перебіжить тобі шлях, то...

Старшина. Так що ж таке треба робить?

Риндичка. Е, душко, цього не можна казати, бо як розкажеш, то те зілля хоч візьми та викинь його на смітник.

Старшина. Стало бить, не поможе ні від якої хвороби?

Риндичка. Ні, не те, а так, звиніть, смердітиме, що й носа до нього не навернеш... Ото вже як зовсім стемніло, сидю я собі на спризьбі та й задрімала; і сниться мені, що я молода та така хороша, хоч з лица воду пий.

Старшина. Ну, це ти почала розказувати сон рябої кобили.

Риндичка. Та я ж таки була хороша молодую, така хороша!

Старшина. Ну, я б цього не подумав.

Риндичка. Минулося! Та за мною парубки, було, так мордуються, що аж попару не знайдуть, аж тини тріщать.

Старшина. Та це ж було за царя Непитайла. Ти діло кажи.

Риндичка. Стривайте ж бо! Ото й задрімала я. Аж чую, щось няка на мого Рябка. Ви ж знаєте мого Рябка..

торік Палажка, Гунина невістка, позивала мене за те, що нібито він порвав на ній нову юбку.

Старшина. Так його Рябком дразнять? Це треба у претикол записать.

Риндичка. Я бабувала на хуторах у Байбаків і звідтіль його принесла щеням; і казано мені, що воно ярча! Одначе ж я його і не думала виховувати під осиновою бороною. А вже звісно, що як ярчати отакечки не виховувати, зараз відьма візьме та й подушить.

Старшина. Подушить? А чи не пора нам підлить чорнила у чорнильницю? Бо воно щось неохотно слухається!

Риндичка (*налива*). Дай же, боже, щоб усе було гоже! А що не гоже, того не дай, боже! (*Випива і частує*).

Старшина (*випив*). Добра горілка! У яким шинку береш?

Риндичка. У Бороха!

Старшина. Еге! Це така, що тільки б мені й пить. Ну, доводь же діло до краю! Що це він Пріськи не веде?

Риндичка. Так ото чую, щось няка на мого Рябка: „ня, цю-цю! ня!..“ Слухаю, аж то вона: приманила його до себе та й дає йому щось з своїх рук!

Я до неї й озвался: „А що то ти, кажу, матері твоїй стонадцять болячок і сім пропасниць! Що то ти робиш? Нащо ти чужу собаку годуєш?“ „Щоб знав, каже, мене та не рвав!“ Як прийнялась же я її коренити: лаю на всю губу, а вона мовчить та все годує Рябка. Далі сперсердя плюнула та таки голосно кажу: „ТЬфу! тьфу тобі, диявольська дочко!“

Старшина. Куди це ти плюєш? (*Витира лице*). Анахтема, плює прямо у пальтрет!.. Стань на цей бік. Продольжай!

Риндичка. Аж другої ночі сидю я на печі, а у мене у печі віконечко, якраз проти її дверей. Сидю я, аж чую, мій Рябко на когось гавка. Я мерщій прожогом до віконечка, аж шось чимчикує через мій рів, прямісінько до неї; підійшло до дверей, поторгало і стиха промовило: „відчиніть...“

Старшина. Коли це було, кажеш?

Риндичка. На тім тижневі, у середу.

Старшина. На тім тижневі... (*Набік*). От так штука! (*До неї*). Ти сама бачила?

Риндичка. Своїми очима! Щоб мені повилазило, коли брешу!

Старшина (вбік). Держись, Василю, берега!.. (До неї). А не запримітила ти його обличчя?

Риндичка. Та що тут? Це вже всім людям звісно. Ніби б то ви й не догадуєтесь?

Старшина. Я?.. Слухай, стара, ти не тее... Не кажи, будь ласка, жінці!

Риндичка. Ба ні! Скажу жінці!

Старшина. Чи ти ж не здуріла?

Риндичка. Вона мене лихословила перед усім миром, що нібито я украла у неї півня!

Старшина. Якого півня?

Риндичка. Чорного з жовтим хвостом!..

Старшина. Та я й на подвір'ї не бачив такого півня!

Риндичка. От так же і я його точнісінько бачила!.. А вона пащикуює: украла та й украла!.. Я ж їй, шельменій дочці, виб'ю очі її чоловіком хвойдником.

Старшина. А в холодній ти ще не сиділа?

Риндичка. За оту задрипанку? За ту нечупайду?

Старшина. Брешеш! Брешеш, стара! Ще одне уразливе слово, і я тебе

під дванадцять замків, по щучому велінню...

Риндичка. Щоб мене під дванадцять замків за оту шолудиву Грициху?.. Та я швидш...

Старшина. За яку Грициху?

Риндичка. Кажу ж вам, що то Грицько добивався до Пріськи.

Старшина. Грицько?

Риндичка. Та він же, він!

Старшина. Так ти ж так і кажи!.. Розбовтай же чорнило, а то вже зовсім загусло...

Риндичка (*частує*). Він же, кажу вам! Еге, ото ж вчора вранці вихожу я з своєї хати, аж і вона біля свого порогу крише закришку у борщ. Поздоровкалась я до неї та й кажу: „А які то до тебе гості добивались у глупу північ? Чи не чоловік, кажу, повернувся з служби?“ Вона на мене як витріщилась, та хоч би словечко. Я її докоряю, а вона мовчить. „Чи тобі й не сором, кажу, та й не сором! Чоловік твій богу-государю служить, може побивається за тобою, як пташечка у клітці, а ти так за ним журишся, що чужих чоловіків до себе уночі принадюєш?“ Вона слухала-слухала, далі встала, поверну-

лась до мене потилицею. (*Шепче йому на вухо*). От щоб я пропала, коли брешу!

Старшина. І свідок все те бачив?

Риндичка. Ні, серденько, не бачив, а тільки...

Старшина. Це діло треба розжувати, тут треба підкрепить доказательства.

ЯВА IV

Входять Гарасим і Пріська.

Пріська. Добридень вам!

Старшина. Здорова, ягідко!

Пріська. За яким ділом мене покликали?

Риндичка. Як ти посміла мені, старій жінці...

Старшина. Не присікуйся, стара, бо я тут начальник. (*До Пріськи*). Як поживаєш, серденько?

Пріська. Як горох при дорозі! Хто не лінується, той тільки і не вибива мені очей!

Риндичка. Ач, яка тихоня, свята та божа.

Старшина. Мовчи, стара!

Гарасим. Кажу, ваше благородіє,
з ними настоящий калавур.

Старшина. Мовчать!

Гарасим (*б'є себе по губах*). Маль-
чать!

Старшина (*до Пріськи*). Так, ка-
жеш, як горох при дорозі?

Риндичка. Та що ви з нею цяць-
каетесь? Ви до неї грізно, а не зали-
цянням...

Старшина. Ти мене будеш вчити,
як допроса здіймати? Ти? Мовчи, ані
писни!

Гарасим (*до Риндички*). Мовчать!
Вони, їх благородіє, вони розуміють...
Так тошно!

Пріська. За яким ділом мене кли-
кали? Мені ніколи тут з вами патякати!

Риндичка. До вечора ще не близько,
ще успіеш побачиться!.

Пріська. Не лізьте, бабо, осою в
вічі, бо при людях вилаю.

Риндичка. Ти мене лаятимеш? Та
ще той на світ не народився, щоб мене
переляв! Та я тобі сто і сімнадцять
болячок...

Старшина (*до Риндички*). Геть з
хати! Я наодинці здйму допроса. (*Ви-
пиха її*).

Гарасим. Настоящий калавур з ними!

Старшина (*бере Гарасима і Риндичку за плечі і випиха*). Геть під три чорти!

Гарасим. Вони краще понім...

Старшина (*до Пріськи*). Насилу я дждався того щасливого часу, що бачу тебе наодинці!

Пріська. Велике щастя! Чого ви мене кликали?

Старшина. Присядь, Прісю!

Пріська. З якої речі?

Старшина. Коли б ти знала, яка ти красива!

Пріська. Красива та не для вас.

Старшина. Ти спитай котру хочеш молодицю на селі, яка б не рада була, щоб старшина до неї залицявся?

Пріська. То й посилайте за тими молодицями.

Старшина. А до тебе?..

Пріська. А од мене облизня спіймаєте!

Старшина. Справді? (*Хоче її обняти. Риндичка прокрадається і бере свою пляшку і чарку, зника*).

Пріська. Ну, рукам волі не давайте,

бо й волосся у вас на бороді не зоста-
неться!

Старшина. Так ти так з начал-
ством?

Пріська. А хіба ви на те начал-
ство, щоб прилипать до чужих жінок?

Старшина. А в холодну не хочеш?

Пріська. Не задля мене холодна та
мурована!

Старшина. Побачимо. Ти, дурочко,
подумай краще, чим же я не вдатний з
себе?..

Пріська. Вдатний, та не мій. Зали-
цьяйтесь до своєї жінки!

Старшина. А до тебе?

Пріська. Кажу вам, що зась!

ЯВА V

Входить Писар, п'янений

Однажды собралася

Компанія в кабаце,

І кажди там говарювал

На своїм язице.

} двічі.

Как німець по-німецькому:

Ай-ай-ай-ай-ай-ай!..

А турок по-турецькому:

Алла, алла, алла!..

} двічі.

А руськой похвабрей усех—
Дав турку тумака,
А німець похитрей усех— } двічі.
Дав тягу з кабака.

Старшина. От чортяка його при-
несла!..

Писар. Василь Миронович, душа моя,
мое почтеніє, как ваше драгоценное?

Старшина. Ви тільки п'янствуете, а
тут діла повна голова!

Писар. Всьо аттестуем в лучшем
культурном состоянні... А, кумушка! По
каким таким екстренним требованіям?

Пріська. Спитайте їх!

Старшина. А ви це коли успіли
покуматися?

Писар. Не далее, как первого октяб-
ря, на покрову пресвятыя богородиці.

Старшина. Тим то ти така і сміли-
ва, що вже з підручним начальством по-
кумалася.

Пріська. Ба ні! Я таки зроду не з
полохливого кодла.

Писар. Ви мою кумушку не смійте
обіджати, потому, хоч я і підручний,
но можу задати начальству таку циві-
лізацію... (*Засукує рукава*).

Приська. Вони вже мене й холодною
страшали.

Старшина. То ж я шуткував!

Писар. Холодна нехай буде холодною, а нам пора погрітись. (*Вийма пляшку і чарку*). Кума, сідай! Василь Миرونвич, душа моя! (*Частує*).

Старшина. Ні, у мене вже й так в голові гуде, то, мабуть, не буду пити, бо треба ж нам по ревізію їхати...

Писар. Пустяк діло, вип'єм і поїдем! Просю покорно!

Старшина. Там получена якась бомага!

Писар. Прочитаєм і резолюцію покладем. (*Чита бомагу нишком*).

Старшина. Про віщо вона дряпа?

Писар. Откатегоряем усю систему в своє время. (*Кида бомагу під стіл*).

Пустяк вниманія.

Старшина. Невже під сукно?

Писар. В архів. (*Частує Приську*).
Кума, чарочку!

Приська. Ні, куме, спасибі!

Писар. Як? Від мене чарки горілки не вип'еш? (*Співа*).

Ти ж, було, кума моя,

Ти ж, було, люба моя,

Ти ж, було, селом ідеш.

Ти ж, було, в дуду ревеш,
Ти ж, було, куди йдеш, не минаєш!
Обернися, обійми, поцілуй,
Велю милость.

Милості прося!

Приська (*одпива*). Ох, яка ж пекуча!

Писар. Всю, всю!

Приська. Не можу, не можу! (*Од-
пива*).

Старшина (*убік*). Як бачу, коло
цієї молодиці треба інші заходи. (*До
неї*). Та викушайте ж уже на мирову зо
мною!

Приська. Я з вами не сварилась!
(*Знов п'є*).

Писар. Кума, у тебе хата простора.
А я післязавтрього менинник. Вари, ріж,
печи! Твоя страва, мої гроші і мое
питво! Ех, Василь Миронович, не вмієш
ти з бабами діло робить. Чи так, кума?
Кумасю, не наровіть чарки! (*Приська п'є*).

Старшина. І я прийду на менини.

Приська. Та вже, звісно, не вижену
з хати.

Старшина (*Писарю*). Шелестян Са-
латович.

Писар. Севастьян Савват'євич.

Старшина. Все рівно! Позвольте

вашу пляшечку, ще й я почастую вашу кумасю!

Писар (дає пляшку). Пермете!

Пріська. Ой, це вже буде багато!

Старшина. Не буде мало! Мерлете! (Частує).

Пріська (хильнула). З нашої сестри ласкою все можна взяти. (Сміється). От я вже й п'яненко...

Старшина. А по другій ще від мене?

Пріська. Та вже лийте, куди три, нехай вже й четверта доганя. (Регоче).

Старшина (налива). Ану, хильніть!

Писар. Ай молодець, Василь Миرونвич! (Іде до порога). Гей! Хто там? На пляшку, піди в шинок і принеси ще дві.

Старшина. Ану, сміліше! (Хоче поцілувати Пріську).

Пріська (б'є його по губах). А тпрусь, мурий!

Писар. Василь Миرونвич, нельзя! Кума, починай пісні, такої, щоб аж.. (співа).

Гусар на шаблю обпирався,
В глибокой гордості стояв!

Старшина (підспівує).

Пріська. Не вмю я такої! Ой, я вже п'яна! (*Регоче*).

Писар. Починай своєї! А ми з Васильом Мироновичем підтягнемо.

Пріська (*співа*).

Ой випила, вихилила,
Сама себе похвалила,

Бо я панського роду
П'ю горілку, як воду.

} двічі

Ой мій милий умер, умер,
Та в коморі дуду запер,

А я пішла муки брати
Та й почала в дуду грати.

} двічі

Ой ти, дуда ж, моя дуда!
Я молода сюда, туду!

Навприсядки та в долоні
Пішла мука по коморі.

} двічі

ЯВА VI

Риндичка і Гарасим.

Риндичка. Бач, який вони тут допрос беруть?

Старшина (*до Риндички*). Мирись, стара, зараз мені! А то я тебе, чортову кочергу!.. Знаєш мене: по щучому велінню!..

Писар. Об чом спор? На основані
якої статі?

Риндичка. Вислухайте ж мене, Ше-
лестян Салатович!

Писар. Севастьян Савват'євич!

Риндичка. Ой, батечку, не вимо-
влю ж я і що вона тільки зробила! Ви
тільки подумайте! (*Шепче йому на вухо*).

Пріська. Не гнівить бога, бабо! Чи
я б таки стида не мала?

Писар. Та не може бить? Чистое
горе!

Гарасим. Настоящий калавур!

Пріська. Що я повернулась до вас
потилицею, це правда, а останне...

Старшина. Помиріться зараз! Ви ж
таки сусіди.

Голос за дверима. Натє горілку.

Старшина. От і мирова підоспіла.
Це вже наша! (*Бере пляшки*). Ану, хто
моторніший, частуй, бо я вже розвар-
рився.

Гарасим. Позвольте, я сповню...
Хіба у нас земля безрозсудна?..

Писар (*бере пляшки*). Смирно! Сідай,
стара! біля старої—кумаса! Лавку сюди
присуньте! Так. Василь Миронович на
почотное место, біля кумасі, пожалуйте!
Гарасько—тут!

Гарасим. Сів... верно!
Писар. Кумасю, поцілуйтеся з старою!
Приська (*регоче*). Чому й не поці-
луватись?..

Риндичка (*з плачем*). Ти думаєш,
що мені тебе не жалко? Ти ж така
молода, та хороша, та як та сиріточка!..
Нікому тебе ні приголубити, ні пожа-
лувати.

Писар. Годі, стара! Цілуйтесь!

Гарасим. Цілуйтесь... Началство
велить!.. Цілуйтеся, чортові сороки...
Настоящий калавур з ними! (*Баби цілу-
ються*).

Писар. От і шабаш! Ну, за мною!
(*Почина співать за ним всі*).

Во саду лі, в огороді, (bis)

Пташечки поють. (bis)

Ой там наші родителі.

Ой там наші приятелі

Горілочку п'ють. (bis) (*Частує Приську*)

Антоновна наливають...

Приська.

Миронович випивають...

Гарасим.

На многі літа!

Всі.

Многі літа, многі літа і т. д.

Пріська (*частує Старшину*). Тепер
уже і ви випийте від мене дві!..

Старшина (*зовсім вже п'яний*). Благодарю покорно... Од вас с овдоволь-
ствием. (*П'є дві*).

Писар. Василь Миронович! Душа
моя, не вались!

Старшина. Держусь, ще возсодер-
жусь!.. Прісю, поцілуй мене! Поцілуй
началство!..

Пріська. Нехай, як виясниться!
(*Частує Риндичку*).

Риндичка. Чи ж я тебе та й не
жалую, моя голубочко! Завтра приходи
до мене, я тобі і бурячків, і капусточки,
і картопельки!

Гарасим. Стара, не задержуй чар-
ки: може, ще хто хоче випить...

Риндичка. У старовину не так спі-
вали. (*Співа*).

Ой хто п'є, тому наливайте,
Хто не п'є, тому не давайте,
А ми будем пити
І бога хвалити
І за вас, і за нас,
І за нььку стареньку.
Що навчила нас
Горілочку пить поманеньку.
Ой хто п'є, той кривиться,
Хто не п'є, той дивиться.
А ми будем пити і т. д.

Писар. Василь Миронович! Захріп...
Е, шкода!

Гарасим. Бо їм клопоту, настоящий
калагур!

ЯВА VII

Ті ж і Сторож.

Сторож. Коні готові!

Писар. Сьогодні вже годі їхати по
ревізію!..

Сторож. То це коні знову стояти-
муть?

Писар. Не твоє діло. Внеси сюди
дзвінок! (*Сторож пішов*).

Пріська. Ходім, бабусю, додому!

Риндичка. Ходім, моя дитино!..

Писар. Стой, кума! Кататься поїдем!

Пріська. Е, ні кумцю! Пий, кажуть,
та ума не пропивай! Спасибі за честь,
спасибі, що помирили!..

Риндичка. Я тобі, моя люба, і ква-
сольки і огірочків дам... У мене, хвалити
бога, уродило.

Гарасим. Тільки не сваріться!

Пріська. Прощайте, Шелестян Са-
латович.

Риндичка. Спасибі вам, що поми-
рили нас!

Писар (*Риндичка і Пріська пішли*).
Севастьян Савват'євич! (*Провожа їх до порогу*). Кумасю, гляди ж, не забувай менин!

Гарасим (*тим часом хова пляшку і бублики*). Настоящий калавур!.. Бо їм клопоту... Ну, що вони бились... Прощайте!.. (*Пішов у шафу*).

Писар (*бере його за коміра і випиха*).
Ека свинота, нажреться так, што й...

ЯВА VIII

Сторож (*вносе дзвінок*).

Сторож. Навіщо вам дзвінок здався?
(*Дає*).

Писар. Не твоє діло. (*Почина дзвонити під вухом Старшини*). Ньо, конячки!..

Старшина (*крізь сон*). Поганяй, поганяй! Звертай на Чубайвку! Та не задьоргуй бо пристяжної!

Сторож. Поїхав по ревізію.

Писар. Ну, буде з нього, нехай їде. А я поїду на хутори другу ревізію робить.

Старшина (*сонний*). Пиши приговор!

Писар. Чистое горе з очими п'яницями!.. (Пішов). Какої я тільки з ними мученик!..

Сторож. Добра ревізія! Це знов на цілий тиждень: цей дома кружлятиме, а той по хуторах. (Бере з столу бублика і доїда, потім бере щоти, сіда долі і виклада). Ні вже, хай йому враг, щоб я зостався у цім пеклі! Я таки вичитаю, скільки мені зосталося день служити до года.

Старшина (співа сонний). Многа літа, многа літа...

ЗАВІСА

Редактор П. Нестеровський
М. Кропивницький—По ревізії
(На українском языке)

Підписано до друку 28/VII 1945 р. БФ 01458. Тираж 5000
1/4 друк. аркуш. В 1 друк. арк. 30.000 зн. Зам. 950

Друкарня „Мистецтво“, Харків

631/47